

האוניברסיטה העברית בירושלים

המכון למדעי היהדות

הפקולטה למדעי הרוח

מחקרים בלשון

ט

מחקרים בלשון

החוג ללשון העברית

מרכז בן-יהודה לחקר תולדות הלשון העברית

מועצת המערכת: משה בר-אשר, גדעון גולדנברג, אבי הורביץ

כתובת המערכת: החוג ללשון העברית
האוניברסיטה העברית, הר הצופים
ירושלים 91905

מחקרים בלשון

ט

העורכים: אהרן ממן ושמואל פסברג

הספר יצא לאור בסיוע הקרן ע"ש דוד ופולה בן-גוריון למדעי היהדות
מיסודה של משפחת פדרמן

הפצה:

הוצאת ספרים ע"ש י"ל מאגנס
האוניברסיטה העברית בירושלים

הפקה, סדר ועריכה במחשב:

האקדמיה ללשון העברית, גבעת רם, ירושלים

כל הזכויות שמורות למכון למדעי היהדות
ולמחברי המאמרים
ISSN 0334-6110

הדפסה: "גרפית" בע"מ, ירושלים

פתח דבר

בקובץ זה של מחקרים בלשון מתפרסמים אחד עשר מאמרים מתקופות שונות ומתחומים שונים של העברית.

ארבעה מאמרים עוסקים בלשון המקרא: ג"א רנדסבורג מציג חומרים חדשים להבחנת הניב העברי הצפוני מן הניב היהודאי. פ"ח דל ברקו מציג מודל לניתוח השימוש בצורות הפועל המקראי בהדגמה מספר עמוס. א"ב הלבני דן בשני כתובים המערערים על זיקת טעמי המקרא לתחביר, ור' שמש דנה על ההיערכות של פעלים מן השדה הסמנטי של ההסתרה.

שלושה מאמרים דנים בסוגיות שונות מתקופת הביניים: מ' פלורנטיץ מפרסם מהדורה ביקורתית מבוארת של תפילה עברית שומרנית עתיקה מן המאה האחת עשרה, שלשונה בלולה ארמית ומושפעת מן העברית של היהודים, ובצדה תרגום לערבית מתקופה מאוחרת. ס' אסלנוב דן בסוגיה מתחום חכמת הלשון בימי הביניים ובאפשרות שמילון יהודי מן המאה השלוש עשרה שימש מקור להבראיסט נוצרי מן העת החדשה במה שנוגע לתורת השורש שלו ולשיטתו האטימולוגית-סמנטית הבלתי שגרתית. מ' ריז'יק עוסק במסורת לשון חז"ל באיטליה על פי שימוש המילה "מאנים"/"מינים", בזיקה למעשה הצנזורה הנוצרית.

ארבעה מאמרים דנים בהיבטים שונים של העברית החדשה. ב' דלמצקי-פישלר עוסקת בחזרה הריטורית בלשונו של עגנון, מ' אפרת – בתחדישים של רטוש ובעקרונותיהם המורפולוגיים, וט' בר ור' הלוי דנות בהיבטים תאורטיים של העברית החדשה בתחביר ובתחומים הגובלים בו.

הכנתו והתקנתו של הקובץ נמשכה זמן רב מאוד. שני מאמרים נתקבלו במערכת כבר לפני למעלה מארבע שנים, אך לא יכולנו לשלב אותם בקובץ הקודם. לעיכוב גדול עשויה להיות השפעת מישרין על ההפניות הביבליוגרפיות, והמעט שיכולנו לעשות הוא להעיר בפתח שני המאמרים הללו על מועד קבלתם.

המיומן להפקת כרך זה בא מן המכון למדעי היהדות של האוניברסיטה העברית. המערכת מבקשת להודות לראש המכון, פרופ' גלית תזן-רוקם, ולרכזת המחקרים, גב' אהובה כהן, על הטיפול המסור והנאמן בתפעול הצרכים החמריים של ההפקה.

בשל משך הזמן של עריכת הקובץ, עסקו בהתקנתו אנשים שונים. הרצליה אפרתי התקינה את רוב המאמרים ואסתר גולדנברג ערכה את מאמרה של טלי בר. עירית בריס שהכינה את הסדר השקיעה עמל רב גם בענייני עריכה והתקנה והמערכת חבה

לה תודה מיוחדת על כך. תודת המערכת גם לליזה מוהר, מנהלת ההוצאה לאור של האקדמיה ללשון העברית, ולדפוס "גרפית" ולמנהלו, מר שמעון חן, שהוציאו מתחת ידם מלאכה מתוקנת.

העורכים

ירושלים, ער"ח כסלו ה'תשס"ד

תוכן העניינים

		פתח דבר
ה		סיריל אסלנוב
1	האם ספר שרשות הכסף לר' יוסף אבן כספי שימש מקור השראה לחיבורו המילונאי של פברה ד'אוליכט? "איך עברית האסורה עלי": על דרכו המורפולוגית של רטוש בחידוש מילים	מיכל אפרת
17	התנאי – מעמדו התחבירי וגבולותיו על פי העברית בת זמננו (גישה מבנית)	טלי בר
59	מיון וניתוח של צורות הפועל המקראי בעזרת מחשב: עיונים בספר עמוס	פרנציסקו חביאר דל ברקו דל ברקו
85	"יודע הוא בסוד החזרה": ההישנות בלשונו של עגנון	ברכה דלמצקי- פישלר
99	טעמי המקרא שאינם בהתאם לתחביר: שתי דוגמות הקטגוריזציה הלשונית על פי מודל האבטיפוסים: דוגמות מן העברית של ימינו	אפרים בצלאל הלבני
123	תפילת "ברוך אתה" של אב חסדה: תפילה שומרונית שלשונותיה יהודיים	רבקה הלוי
127	מאנים שהם מינים או מינים שהם מאנים מילת הקיום אש	משה פלורנטין
157	על הסתרה ועל פועלי הסתרה במקרא: עיון סמנטי ותחבירי (עם היבטים פרשניים)	מיכאל ריז'יק
217		גארי א' רנדסבורג
251		רבקה שמש
257		תקצירים באנגלית
VII		